

چهارشنبه 16 فروردین 1396 - 7 رجب 1438 - 5 آوریل 2017

مرگ "محمدعلی شاه" پادشاه مستبد قاجار (1303 ش)...

مرگ "محمدعلی شاه" پادشاه مستبد قاجار (1303 ش)

محمدعلی شاه قاجار در سال 1249 ش در تبریز به دنیا آمد و پس از فراگیری مقداری از تحصیلات، در 17 سالگی اولین شغل دولتی را به او سپردند. او پس از روی کارآمدن مظفّرالدین شاه، به ولیعهدی انتخاب شد و در این زمان علاوه بر ولایت آذربایجان، به هنگام سفر پدرش به فرنگ، متکفل امور مملکت بود. وی هر چند پس از آن که پدرش فرمان مشروطه و قانون مشروطیت را امضا کرد، خود نیز آن را تأیید نمود ولی پس از به دست گرفتن قدرت از در مخالفت با مشروطه و طلبان درآمد و مشکلات فراوانی را برای مملکت به وجود آورد. عاقبت در تیرماه 1287 ش، مجلس شورای ملی را به توپ بست و از این زمان دوران استبداد صغیر آغاز شد. این عمل شاه قاجار با واکنش تند مشروطه خواهان در سراسر کشور مواجه شد تا این که آنان تهران را به تصرف خود در آورده و او را از سلطنت خلع کردند. از این رو وی به سفارت روس پناهنده شد و پس از چندی ایران را ترک کرد. محمدعلی میرزا پس از خروج از ایران، مدتی در روسیه، عثمانی و اروپا ساکن شد. تا اینکه پس از سالها دوری از وطن و سرگردانی، در 16 فروردین سال 1303 ش، در 54 سالگی در اروپا درگذشت.

استعفای سرلشکر "فضل الله زاهدی" عامل کودتای 28 مرداد از نخست‌رئیس (1334 ش)

سرلشکر فضل الله زاهدی از ابتدای کودتای سوم اسفند 1299 ش، با رضاخان میرپنج همراه بود و در کنار او سمت‌های مختلف را کسب کرد. وی در دوران اول حکومت محمدرضا پهلوی نیز به مناصبی دست یافت که آخرین آنها پست وزارت کشور در کابینه دکتر مصدق بود. با این حال وی به عنوان بهترین مهره و گزینه، مأمور اجرای کودتا علیه مصدق در 28 مرداد 1332 شد. با سقوط مصدق و بازگشت محمدرضا پهلوی به کشور و تثبیت رژیم پهلوی، سرلشکر زاهدی به عنوان پاداش، سمت نخست‌رئیس و وزیر را برعهده گرفت. ولی از آنجا که در این جایگاه، برای خود مقام و پایگاه خاصی قائل شده بود، پس از حدود بیست ماه از صدارت، به اصرار شاه و بر اساس توافق آمریکا، از ریاست دولت کناره گرفت و همان روز به عنوان ریاست نمایندگی دائم ایران در دفتر اروپایی سازمان ملل در ژنو منصوب گردید و تا هنگام مرگ در سال 1348، عهده‌دار این سمت بود.

شکل‌گیری سازمان اطلاعات و امنیت کشور پس از روی کار آمدن دولت اقبال (1336 ش)

سازمان اطلاعات و امنیت کشور معروف به ساواک، یک روز پس از انتخاب دکتر منوچهر اقبال به نخست‌وزیری، به دستور وی، دست به کار شد. رییس ساواک که از طرف شاه انتخاب می‌شد، به عنوان معاون نخست‌وزیر فعالیت می‌کرد و دارای اختیارات وسیع امنیتی و اطلاعاتی بود. ساواک ظاهراً از بدنه اصلی ارتش و پلیس جدا شد ولی بعدها به اندازه‌ای وسعت پیدا کرد که کنترل ارتش و پلیس هم با آن بود. در تشکیل ساواک، آمریکا و رژیم صهیونیستی مداخله تام داشتند و بنیانگذار آن در حقیقت دولت آمریکا بود و تمام برنامه‌ها و اقدامات آن با نظارت آمریکا انجام می‌شد. ساواک در طول فعالیت خود با شدت و خشونت به سرکوبی مخالفان می‌پرداخت تا جایی که تدریجاً این سازمان بر تمام وزارت‌خانه‌ها و سازمان‌های دولتی مسلط شد و هرگونه استخدام و انتصابی باید با موافقت آنجا صورت می‌گرفت. ساواک در طی سال‌ها، معترضین به رژیم را به بدترین وجهی تحت شکنجه قرار می‌داد و از هیچ کس جز شاه، اطاعت نمی‌کرد. این سازمان مخوف سرانجام در اقدامی عوام‌فریبانه برای آرام ساختن مردم توسط بختیار در روزهای پایانی عمر رژیم، منحل شد. همچنین پس از انقلاب، برخی رهبران اصلی آن از جمله ارتشید نصیری، رییس ساواک به حکم دادگاه انقلاب تیرباران شدند.

انقضاء "معاهده ریم ی پاریس"، بین ایران و انگلیس در عهد "ناصرالدین شاه" (1273 ق)

هرات از دیرباز متعلق به سرزمین ایران بود ولی در زمان محمدشاه قاجار از دست ایران خارج شد. ناصرالدین شاه برای الحاق دوباره ریم ی آن به هرات لشکرکشی کرد و در صفر 1273 ق این شهر را تسخیر نمود. این عمل که به مذاق انگلستان خوش نیامد باعث عکس‌العمل آنان گردید و جزیره ریم ی خارک، بوشهر و برخی نواحی خوزستان را اشغال کردند. پس از این تیرگی روابط، ایران نماینده ریم ی جهت برطرف نمودن کدورت ریم ی‌ها به پاریس فرستاد و در آنجا پیمان پاریس امضا شد که به موجب آن، ایران حق مداخله در افغانستان را ندارد و باید از ادعاهای خود درباره ریم ی هرات چشم‌پوشی کند. این معاهده باعث نفوذ هرچه بیشتر انگلیس در ایران گردید و به وجهه ریم ی دولت لطمه زد.

تولد "هنری راولین سون" محقق و مستشرق انگلیسی (1810 م) (ر.ک: 5 مارس)

هنری کروزیوک راولین سون خاور شناس معروف انگلیسی در تاریخ 5 آوریل سال ۱۸۱۰ میلادی در نزدیکی آکسفورد انگلستان به دنیا آمد. وی پس از طی تحصیلات متوسطه، وارد ارتش شد و از طریق شرکت هند شرقی عازم هندوستان گردید. راولین سون در جریان این سفر، به فراگیری زبان و ادبیات فارسی تشویق شد و این زبان را آموخت. آشنایی و تسلط او به زبان فارسی باعث شد تا به همراهی جمعی از افسران انگلیسی جهت آموزش نظامی به ایران اعزام شود.

از آنجایی که راولین سون فارسی را به روانی حرف می زد، مورد توجه شاه ایران و مقامات دربار قرار گرفت. وی پس از چندی به کرمانشاه عزیمت کرد و به تحقیق و بررسی درباره سنگ نوشته های آثار باستانی کرمانشاه مشغول شد. از این رو، تا زمانی که در ایران بود از کتیبه های تخت جمشید، کتیبه های میخی طاق بستان و کوه بیستون رونوشت برداشت و سال های بر روی آن ها مطالعه نمود تا توانست به کشف آن ها نائل آید. خواندن کتیبه های بیستون مانند کلیدی بود که درهای بسته تاریخ قدیم را باز کرد. هم چنین نبوغ راولین سون در پیدا کردن این کلید و ترجمه سنگ نوشته های میخی، از کامیابی های است که نصیب وی شد. او این متون را ترجمه کرد و ترجمه ای از آن را به زبان فارسی به محمدشاه قاجار اهدا نمود. توفیق او در این امر باعث شد تا کمپانی هند شرقی به او مدال طلا دهد و به عنوان نماینده پارلمان انگلستان انتخاب گردد. راولین سون چندی پس از آن به عنوان وزیرمختار به ایران آمد اما کار اصلی او هم چنان تحقیق در تاریخ ایران و متون میخی بود. هرچند در این میان به عنوان وزیرمختار بریتانیا، سیاست های استعماری انگلستان را نیز در منطقه دنبال می کرد و در جست و جوی مطامع استعمار پیر هم بود. در کنار آن، موفقیت های علمی راولین سون موجبات عضویت وی در انجمن های علمی متعددی را فراهم آورد و القاب و عناوین زیادی را دریافت کرد. از راولین سون آثاری به جای مانده که کتب «کتیبه میخی فارسی در بیستون»، «مطالعات درباره کتیبه های میخی آسیای غربی» و «یادداشت های درباره قدیمی ترین ادوار تاریخی بابل» و مقالات متعدد دیگر از آن جمله اند. هنری کروزیو راولین سون سرانجام در پنجم مارس ۱۸۹۵م در سن هشتاد و پنج سالگی درگذشت.

پایان جنگ نیروی دریایی هلند و انگلیس (۱۶۵۴م)

جنگ های انگلیس و هلند معمولاً برسر تصرف سرزمین ها و یا به دلیل بروز اختلافات سیاسی و مذهبی بود. اما در سال ۱۶۵۲، جنگی میان دو کشور به وقوع پیوست که ریشه در رقابت های تجاری و اقتصادی داشت. چرا که هر یک از این دو کشور از موفقیت تجارتي طرف دیگر خشمناک بودند. از این رو به دنبال بهانه ای بودند تا دیگری را از صحنه حذف نمایند. در نهایت، جنگ هنگامی آغاز شد که در ۲۳ مارس ۱۶۵۲م، ناوگانی از هلند در حال تردد در آب های انگلیس نسبت به کشتی های انگلیسی ادای احترام نکرد و به این بهانه جنگی دیگر آغاز شد که سه مرحله به طول انجامید. دو کشور قدرت مند اروپایی قرن هفدهم درصدد حذف نفوذ دیگری در دریای مانش، دریای شمال، اقیانوس اطلس و هند شرقی بودند. این جنگ ها هر بار طی قراردادهایی به پایان می رسید اما پس از مدتی، بار دیگر شعله ور می شد. در سومین مرحله جنگ دریایی، هلندی ها، انگلیس را مجبور به پذیرش صلح نمودند که این قرارداد در ۵ آوریل ۱۶۵۴م به امضا رسید و آتش بس اعلام گردید.